Eduskunta
Lakivaliokunta

HE 17/2018 vp

Sisäministeriön poliisiosaston asiantuntijalausunto hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Syyttäjälaitoksesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Syyttäjälaitoksesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Sisäministeriön poliisiosasto lausuu asiasta seuraavaa:

Esityksen tavoitteet ovat yleisesti kannatettavia ja uudistus antaa mahdollisuuden johtaa paremmin syyttäjälaitosta ja sen resurssien käyttöä.

5 §:n syyttäjäalueen tehtävät

Organisaatiouudistusta on perusteltu toimintalähtöisillä syillä kuten toiminnan yhtenäisyyden ja ammattimaisen johtamisen edistämisellä, toiminnan tehostamisella ja syyttäjälaitoksen asiantuntijuuden syventämisellä. Rakenneuudistus mahdollistaa niin ikään hallinto- ja tukitehtävien keskittämisen ja siten toiminnan tehostamisen.

Rikosasioiden käsittely jakaantuisi jatkossakin aluevastuuperiaatteen mukaisesti. Alueet tosin tulevat olemaan nykyistä isompia. Nykyisessä järjestelmässä työtaakka ei jakaudu tasaisesti syyttäjien kesken ja tällä on ollut negatiivista merkitystä poliisi-syyttäjäyhteistyöhön. Jatkossa rikosasioiden jakamisesta syyttäjäalueen käsiteltäväksi voitaisiin kuitenkin määrätä aluejaosta poiketen, jos se katsottaisiin tarpeelliseksi.

Syyttäjälaitoksen johtamisesta toivotaan ratkaisua esitutkinnan laajojen ja useille syyttäjäalueille ulottuvien rikoskokonaisuuksien tutkintaan ja syyteharkintaan. Nykyjärjestelmän aikana vakavien ja järjestäytyneen rikosten tutkinnasta on eräissä tapauksissa irrotettu tutkintakokonaisuudesta paloja muualle syyteharkintaan, jolloin alkuperäinen kokonaisnäyttö ja ymmärrys ovat pirstaloituneet. Toispaikkakuntalaiset rikoksesta epäillyt ovat näin saattaneet saada merkittävää hyötyä asioiden siirtämisestä. Rikosprosessin vaikuttavuuden kannalta on tärkeää, että merkittävät asiakokonaisuudet viedään loppuun saman syyttäjän tai syyttäjätiimin toimesta.

14 § Erikoissyyttäjät

Uudistus ei olennaisesti muuta erikoissyyttäjämäärää. Olennainen muutos tulee koskemaan erikoissyyttäjien tehtäviin kohdentamisessa valtakunnallisesti. Syyttäjälaitoksen näkökulmasta vaativimpien juttujen prosenttimäärä ei ole kovin korkea, mutta niihin luokiteltavien juttujen vaativuustasot ovat nousseet. Näiden juttujen hoitamiseen tulee kyetä kohdentamaan riittävä osaaminen ja ammattitaito. Tästä syystä uudistus tulee kokonaisuutta katsoen tarpeeseen.

Valtaosa erikoissyyttäjistä on ollut talousrikossyyttäjiä, jotka ovat hoitaneet lähes kaikki talousrikosluokitellut jutut. Näiden talousrikosjuttujen joukossa on iso joukko yksinkertaisia asioita, joita on pääkaupunkiseudulla hoitaneet muutkin syyttäjät kuin talousrikoserikoissyyttäjät.

Postiosoite:
Sisäministeriö
PL 26
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoitteet:
Kirkkokatu 12
Helsinki

Puhelin:
Vaihde
0295 480 171
Faksi:
09 1604 4635

Virkasähköpostiosoite:
kirjaamo@intermin.fi
www.intermin.fi

Tulevaisuudessa vain valtakunnallista merkitystä olevien talousrikosasioiden käsittelyyn nimetään erityissyyttäjä. Muut talousrikosjutut tullaan jakamaan aluesyyttäjille. Käytännössä tämä menettely tullee aiheuttamaan ainakin aluksi ongelmia poliisi- syyttäjäyhteistyöhön, hidastamaan esitutkintaa ja lisäämään lisätutkintapyyntöjä. Oletettavasti asialla on vaikutusta jonkin aikaa myös oikeusistuinkäsittelyyn.

22 ja 23 § Tiedonsaantioikeus, vaitiolovelvollisuus ja vaitiolo-oikeus

Syyttäjälle on säädetty laajat tiedonsaantioikeudet, mutta samalla vaitiolovelvollisuutta ja vaitiolo-oikeutta ei ole säädetty riittävän kattavaksi. Syyttäjällä olisi jatkossakin vaitiolo-oikeus vain toimiessaan esitutkintalain 2 luvun 4 §:ssä tarkoitettuna tutkinnanjohtajana.

Syyttäjillä on esitutkinnassa olemassa yhteistyövelvollisuus esitutkintaviranomaisen kanssa. Vaativimpien asiakokonaisuuksien osalta syyttäjältä odotetaan esitutkinnassa selkeitä kannanottaja näyttö- ja oikeuskysymyksiin. Asioiden ratkaiseminen ja päätösten tekeminen edellyttää tietoa keskeisistä merkityksellisistä asioista. Henkilöön kohdistuvat pakkokeinot ovat esitutkinnassa pääsääntöisesti kovimpia päätöksiä, joihin syyttäjien edellytetään ottavan myös kantaa. Pakkokeinolaissa on muun muassa vangitsemisen ja matkustuskiellon määräämisen yhteydessä mainittu, että ko. asioista on ilmoitettava syyttäjälle, joka voi ottaa asian päätettäväkseen. Syyttäjän on lisäksi huolehdittava, että kerätty aineisto on riittävä syyteharkinnan pohjaksi, asianosaisten etujen valvominen on suoritettu asianmukaisesti ja että esitutkinnassa on otettu huomioon sekä epäillyn puolesta että sitä vastaan puhuvat tosiseikat.

Esitutkinnassa tietoa voidaan saada monista eri lähteistä. Rikostiedustelulla on merkittävä rooli vakavien ja järjestäytyneen rikosten tutkinnassa. Saadulla tiedottajatiedolla voi tällaisten rikosten tutkinnassa olla ratkaiseva merkitys. Näin saatua tietoa ei välttämättä voi kuitenkaan kertoa syyttäjälle.

Nykyiset vaitiolo-oikeus säännökset ovat aiheuttaneet esitutkinnassa sen, etteivät esitutkintaviranomaiset kerro syyttäjälle kaikista esitutkintaan liittyvistä asioista. On tiedossa, että menettely on aiheuttanut yllätyksiä syyttäjille oikeusistuimissa asiaa käsiteltäessä. Tuloksekas esitutkintayhteistyö edellyttää luottamuksellista ilmapiiriä keskeisten viranomaisten välillä, jota nykyinen lainsäädäntö ei tue.

Syyttäjän vaitiolo-oikeuteen tulee saada jonkinlainen muutos nykytilaan nähden. Asian säätäminen ei liene aivan yksinkertaista, koska sitä ei ole tässä yhteydessä lähdetty ratkaisemaan. Oikeudenkäynnissä asianosaisilla on lähtökohtaisesti varsin laajat oikeudet saada tietoa puolustautumista varten. Syyttäjän vaitiolo-oikeuden haaste liittyy olennaisesti oikeudenkäyntiin ja asianosaisten tiedonsaantiin. Sisäministeriön poliisiosasto pitää tärkeänä, että kyseiseen asiaan ryhdytään viipymättä etsimään ratkaisua.

Poliisitarkastaja Juha Tuovinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö 29.03.2018 klo 12:29. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

29.03.2018

Jakelu Eduskunnan lakivaliokunta

Tiedoksi Kai Mykkänen
Esko Koskinen
Titta Andesson-Bohren, Tuomas Rautanen
Jaana Lummi
Annamaija Vihervirta
Tiina Landström
Risto Lammi
oikeus@intermin.fi
Poliisiosaston virkaposti